



UUTTA S2-OPPIKIRJARINTAMALTA

Sirkku Lomaa ja Eila Hämäläinen *Mitä kuuluu? Suomen kielen kuuntelu- ja ääntämisharjoituksia.* Helsinki: Finn Lectura 2003. 141 s. ISBN 951-792-136-5.

Heikki Kangasniemi *Suomen kielen sanastoharjoituksia.* Helsinki: Tammi 2003. 101 s. ISBN 951-26-5038-X.

Salli-Marja Bessonoff ja Eila Hämäläinen *Kielitaitoa kirjoittamalla. Kirjoitusharjoituksia suomea toisena ja vieraana kielenä opiskeleville.* Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos 2002. 136 s. ISBN 952-10-0753-2.

Suomi toisena ja vieraana kielenä (S2) -alan oppimateriaaleissa on edetty merkittävä askel, kun perusoppikirjojen rinnalle on alettu julkaista kielitaidon eri osa-alueisiin painottuvia kirjoja. Esimerkiksi sanaston opetus on perusoppikirjoissa jäänyt usein morfologian varjoon. Nyt sanaston opetukseen tuo lisää systemaattisuutta Heikki Kangasniemen *Suomen kielen sanastoharjoituksia*. Useissa oppikirjoissa lapsipuolen asemaan on jäänyt myös ääntämisen opettaminen — tähän haasteeseen tarjoaa kaivattua tukea Sirkku Lomaa ja Eila Hämäläisen vastikään julkaisema *Mitä kuuluu?* -kirjan ja -cd:n muodostama kokonaisuus. Muuten puhumisen ja puhekielen opettamiseen on viime aikoina kiinnitetty S2-alalla melko runsaastikin huomiota, mutta kirjoittamistaidon tukemiseen ei ole ollut omaa materiaalia. Tätä aukkoa paikkaamaan Salli-Marja Bessonoff ja Eila Hämäläinen ovat tehneet teoksen *Kielitaitoa kirjoittamalla*.

Kaikki kolme tässä esiteltävää kirjaa ovat siis syntyneet selvään tarpeeseen. Keskitimme niitä arvioidessamme erityisesti seuraaviin S2-alan ja laajemminkin kielenopetuksen ajankohtaisiin kysymyksiin: 1) Millainen on materiaalin näkökulma kielitaitoon ja sen opettamiseen ja oppimiseen? Lähestytäänkö opittavaa asiaa kielen systeemin tai ilmiötason näkökulmasta vai oppimisen ja kielen käytön näkökulmasta? 2) Missä määrin ja millä tavalla materiaali ohjaa syventämään ymmärrystä taidosta, soveltamaan opittua ja kehittämään taitoa itsenäisesti eteenpäin, toisin sanoen miten se ohjaa oppimaan?

KUUNTELU- JA ÄÄNTÄMISHARJOITUKSIA

Mitä kuuluu? -cd:tä ja -kirjaa voi syystä pitää merkittävänä tienavaajana S2-oppimateriaalien alalla. Materiaalin tuore näkökulma tuo käytännön opetustyöhön uutta



tietoa ääntämisestä, sen opettamisesta ja omaksumisesta ja uudistaa näin opetuksen perinteitä. Ensinnäkin materiaali lähtee siitä tosiasiaista, että ääniteitä voi itse tuottaa vasta, kun on ensin harjaantunut kuulemaan ne. Pohjana oleva taitokäsitys yhdistää siis oivasti kuulemisen ja ääntämisen. Korvan herkistäminen suomen kielelle on erityisen tärkeää opittaessa suomea toisena kielenä, koska sen avulla oppijalle annetaan työkaluja hyödyntää ympäröivää kielimaailmaa oppimisresurssina. Lisäksi monien kielioopin kategorioiden (esimerkiksi konsonantivaihtelun ja illatiivin) oppimista hyödyttäisi, jos ennen muotojen tuottamisen harjoittelua totuteltaisiin kuulemaan niiden äänneiden laadut ja kestot.

Materiaali laajentaa kielitaitokäsitystä myös siinä, että se etenee isoista yksiköistä pienempiin. Opiskelijaa ohjataan hahmottamaan puheen virtaa ja kuulemaan sananrajoja havainnoimalla ensin suomen kielen prosodisia piirteitä, erityisesti rytmia, painoa ja intonaatiota. Korvaa harjaannutetaan myös erottamaan puheesta tuttuja aineksia, kuten lainasanoja, mikä antaa opiskelijalle merkittävää hallinnan tunnetta kielenoppimisen alkutaipaleella, joka usein voi olla muuten varsin kaoottinen. Vasta kokonaisvaltaisemman havainnoinnin jälkeen keskitytään pieniin yksiköihin, kuten yksittäisten äänneiden kestoon ja laatuun, jotka ovat perinteisessä ääntämisen opetuksessa olleet keskiössä.¹

Harjoittelussa ei myöskään rajoituta pelkästään yksittäisiin sanoihin ja minimipareihin, vaan mukana on runsaasti esimerkiksi erilaisia fraaseja, sanontoja, tilanedialogeja, junakuulutuksia, satuja ja loruja. Kuunteluharjoituksissa totutetaan korvaa hahmottamaan myös puhujan asenteita

(esim. s. 27), mikä on relevantti harjoittelun alue jo kielenoppimisen alkuvaiheessa. Asenteiden tunnistamista harjoitellaan lisäksi hyvin motivoivasti kielen käytön kannalta mielekkäissä konteksteissa.

Dialogeihin toivoisi kuitenkin joskus selkeämpää kontekstia ja paikoin myös autenttisempaa ja luontevampaa puhekieltä (esimerkiksi s. 92–94). Keskustelupartikkelit ja korostainen prosodia kuulostavat helposti päälle liimatuilta, jos itse dialogi on hyvin yleiskielinen. Vaikka ääntämismateriaalissa selkeys on tärkeää, olisiko autenttista puhemateriaalia voinut kuitenkin käyttää enemmän? Toisaalta se olisi lisännyt tekijöiden ennestäänkin valtavaa työtaakkaa merkittävästi. Suuri mutta pohtimisen arvoinen haaste kuitenkin olisi laatia materiaaleja, joissa ääntämistä harjoiteltaisiin vielä funktionaalisemmin mahdollisimman autenttisissa ja oppijalle merkityksellisissä kielen käytön konteksteissa. Tämä haaste ei luonnollisestikaan koske vain ääntämisen aluetta vaan kaikkien kielitaidon osa-alueiden kehittämistä.

Mitä kuuluu? -materiaalissa ääntämistä harjoitellaan toiston lisäksi myös tekstiä lukemalla (esimerkiksi s. 131). Koska vapaa puhuminen, perässä toistaminen ja lukeminen ovat niin puheen tuottamisen kuin ääntämisenkin kannalta varsin erilaisia prosesseja, ääntämismateriaaleissa voisi mielestämme käyttää myös vapaampaa puhetta esimerkiksi niin, että oppijaa pyydetäisiin kertomaan lyhyt tarina listana annettujen tietojen perusteella. Omaa puhettaan voisi sitten verrata malliin ja tehdä havainnottoja esimerkiksi puheen rytmistä, joka vapaassa puheessa voi olla hyvin erilainen esimerkiksi lukupuhuntaan nähden.

Mitä kuuluu? on monipuolinen ja käyt-

¹ Suomen kielen prosodian opettamisen ja oppimisen perinteestä ja tutkimuksesta ks. tarkemmin Straszer ja Brown (2004).

täjänsä huomioon ottava materiaali niin kurssilla käytettäväksi kuin itsenäisesti opiskelevallekin, sillä materiaali on järjestetty systemaattisesti ja siitä on runsauden ansiosta vara valita monenlaiseen tarpeeseen ja käyttöön. Materiaali on rakennettu pedagogisesti toimivaksi myös metatasolla: esipuheessa selitetään kirjan rakenne sekä ohjataan oppija ymmärtämään tehtävien idea ja suhtautumaan järkevasti ääntämiseen yleensä, mikä on mitä parhainta oppimaan ohjaamista. Ohjeet on annettu kolmella kielellä (suomeksi, englanniksi ja venäjäksi). Kirjan harjoitusten vastausvaiheet ovat niin ikään helppokäyttöisiä. Erittäin ääntämisharjoituksia sisältävän toisen cd:n käyttöä hankaloittaa tosin se, että samalle raidalle on äänitetty monta peräkkäistä, pitkäkin tehtävää, ja niistä ei voi valita vain osaa esimerkiksi keskeltä kuuntelematta koko raitaa. Käyttäjän kannalta olisi mielekästä, jos jopa jokainen tehtävä olisi omalla raidallaan, vaikka se varmasti äänitettä tehtäessä tuo lisävaivaa.

Materiaalin kolmikielisyydestä huolimatta harjoitusaineisto on kokonaan suomenkielistä, eikä materiaaliin ole liitetty sanastoa. Kirjassa perustellaan ratkaisua sillä, että »tavoitteena ei ole ymmärtää harjoituksiin sisältyvää leksikaalista ainesta», mikä on varsin tavallinen ajatus kielenoppimisen alueella. Epäilemättä oppimistyyliltään tietyn tyyppiset opiskelijat jaksavatkin harjoitella ymmärtämättä merkityksiä. Yhtä kaikki oppija voi kuitenkin myös kysyä, miksi hän toistaisi jotakin ilmausta, jos hän ei ymmärrä sen merkitystä. Monen oppijan on vaikea motivoitua itselle merkityksettömän aineksen opiskeluun. Voisi myös ajatella, että esimerkiksi kestojen hallitsemisessa myös muotojen merkitys on keskeinen: kestonhan voi kiinnittää muistiin merkityksen avulla.

Kaikkiaan Latomaan ja Hämäläisen tavoitteena on ollut »antaa läpileikkaus suo-

men kielen ääntämiseen liittyvistä ilmiöistä». Tässä tavoitteessaan he ovat onnistuneet erinomaisesti. Materiaali ei pelkästään kartuta S2-alan oppimateriaaleja vaan varmasti käytännössä uudistaa S2-opetuksen käytänteitä. Ensinnäkin se lisää ääntämisopetusta ja kuulemisharjoittelua; toiseksi se kirkastaa kuulemisen ja ääntämisen keskinäistä yhteyttä kielenoppimisessa. Kirja äänitteineen on näkemyksellisyydessään merkittävä pioneerityö ja tulee varmasti palvelemaan S2-opetusta pitkään.

SUOMEN KIELEN SANASTOHARJOITUKSIA

Suomen kielen sanastoharjoituksia -kirjan ulkoasu on hyvin selkeä. Käyttäjän tehtävää on lisäksi pyritty helpottamaan kunkin tehtävän vaikeustasoa kuvaavalla tähtimerkinnällä (1–4 tähteä) ja kirjan lopussa olevilla tehtävien ratkaisuille. Kuten tekijä esipuheessaan ennakoikin, vaikeustason määrittäminen ei ole kiistatonta, ja monessa kohdin tekijän antama määritelmä herättääkin kysymyksiä (esimerkiksi s. 13 sanat *empiä*, *pulma* ja *kehno* vaikeustasoltaan kahden tähden tehtävässä). Niin ikään ratkaisuosassa annettujen oikeiden vastausvaihtoehtojen pieni määrä ja ehdottomuus herättävät toisinaan kysymyksiä. Käytettävyyden ja pedagogiikan kannalta *Suomen kielen sanastoharjoituksia* -kirjan suurin ongelma on kuitenkin epäsystemaattisuus: tehtäviä ei ole ryhmitelty mitenkään, vaan ne esitetään irrallisina ja mielivaltaisessa järjestyksessä. Kirjan loppuun liitetty aiheenmukainen luettelo ei juuri tätä ongelmaa pienennä.

Kirjassa on hyvä valikoima erilaisia sanastotehtäviä (täydentämistä, yhdistämistä, monivalintaa ja järjestelyä). Kattavuutta ja tuoreutta kirjaan on saatu muun muassa äännähdyksiin, lasten kieleen, murteisiin, slangiin, arvoituksiin ja erilaiseen ▶

kielellä leikkimiseen keskittyvillä tehtävillä. Niin ikään sanojen etsiminen sekalaisista kirjainjonoista ohjaa hahmottamaan suomen sanastoa. Epäsysteemaattisuus taas vuoksi kirjasta ei kuitenkaan välity mitään pedagogista ideaa. Tehtävät eivät juurikaan rakennu toistensa varaan. Millä tavalla opiskelija löytää kirjasta itselleen sopivia harjoituksia? Odotetaanko hänen etenevän kirjan mukaisessa järjestyksessä? Miten aiheenmukainen luettelo auttaa häntä? Palvelisiko tehtävien temaattinen ryhmittely opiskelijaa paremmin? Semanttinen ryhmitys näkyy usein tehtävien otsikoissa (esimerkiksi eläimiin ja kasveihin liittyvä sanasto). Jonkin verran kirjassa käsitellään myös semanttisesti läheisten verbien ja adjektiivien merkityksiä (esimerkiksi *opiskella*, *opetella*, *oppia*, *opettaa*). Tällaisia tehtäviä vain saisi olla paljon enemmän, ne saisivat kattaa systemaattisemmin eri sanaryhmiä ja olla pitemmälle kehiteltyjä, jotta oppijat pääsisivät harjoittelemaan seikkoja, jotka todella tuottavat vaikeuksia (esimerkiksi adjektiivien *huono* ja *paha* käytön ero). Jäimme myös kaipaamaan lisää asiateksteissä taajaan esiintyvää abstraktia sanastoa, esimerkiksi 'tehdä'-merkityksiä verbejä *tuottaa*, *suorittaa* ja *toteuttaa* ja 'sanoa'-merkityksisiä verbejä *todeta*, *kerrota*, *myöntää*, *vääntää*, *kiistää* ja *lausua*.

Tehtävien aiheenmukaisessa luettelossa harjoituksia on ryhmitelty sellaisten otsikoiden alle kuin synonyimia, polysemia, homonymia, vastakohtaisuus, substantiivi-, verbi- ja adjektiiviharjoituksia ja niin edelleen. Otsikointi kuvaa hyvin tekijän lähestymistapaa: sitä leimaa erinomainen suomen sanaston rakenteen tuntemus, mutta sanastoa ei niinkään lähestytä oppimistehtävän ja kielen käytön näkökulmasta. Esimerkiksi yksipersonaisista kokijaverbeistä (*pelottaa*) kuvataan merkityksen lisäksi niiden muodostus ja lyhyesti suhde monipersonaisiin verbeihin (*pelätää*), mut-

ta oppijalle ei lainkaan kerrota, miten keuhkisista ja taajaan esiintyvistä ilmauksista on kyse arkipuheen kannalta. Vaikeustaso (4 tähteä) viittaa siihen, että kyseessä on edistyneen tason asia, mutta nähdäksemme juuri verbityypin tavallisuus kielenkäytössä vaatii sen käsittelyä jo paljon alemmilla kielitaidon tasoilla.

Kirja on kaikkiaan rajattu niin, että siinä ei käsitellä sanaston oppimisen työläytä eikä varsinaisesti ohjata opiskelijaa luomaan strategioita sanaston oppimiseksi, vaikka tätä näkökulmaa on monissa S2-alan julkaisuissa pidetty esillä (ks. esimerkiksi Kristiansen 1998; Aalto 1994; Masonen 2003). Valtavan sanastonoppimistaakaan alla oppija hyötyisi erityisesti tehtävistä, jotka ohjaisivat häntä arvioimaan, mitkä sanat kannattaa opetella produktiivisesti, mitkä taas vain reseptiivisesti. Kirjassa tuodaan kyllä esiin sanojen tyyliarvoja mutta ainoastaan vähän sitä, mitkä sanat esiintyvät kielen käytössä taajaan ja mitkä taas harvemmin. Hyödyllistä olisi myös oppia päättelämään sanojen merkityksiä kontekstin avulla: se on tärkeä strategia reseptiivisen sanavaraston kartuttamisessa.

Kirjan tehtävätyypit ovat kaikkiaan vaihtelevia ja monipuolisia. Niissä kuitenkin keskitytään ensisijaisesti sanojen tunnistamiseen ja merkitysten tuntemiseen. Omaa sanojen produktiivista käyttöä tehtävissä on vain vähän. Esimerkiksi *-ri-* ja *-is-*loppuisia johdoksia (*telkkari* ja *kämpis*, s. 62 ja 69) opitaan vain tunnistamaan, ei itse tuottamaan, vaikka johdostyyppi on nykykielessä hyvin yleinen ja mahdollistaisi elämyksellisen kielellä leikkimisen (mitä ovatkaan *Mökkäri* ja *Sökkäri*).

Suomen kielen sanastoharjoituksia tarjoaa monia elämyksellisiä hetkiä suomen sanojen parissa, kun opiskelija löytää tasolleen sopivia tehtäviä. Tavoitteensa mukaisesti kirja varmasti myös opettaa näkemään sanastollisia suhteita ja verkostumisia ja

eritoten suomen kielen sanavarojen moninaisuutta.

KIELITAITOA KIRJOITAMALLA

Kielitaitoa kirjoittamalla -kirja ottaa hyvin huomioon ne jossakin määrin paitsioon jääneet suomi toisena kielenä -opiskelijat, jotka tarvitsevat edistynyttä kirjoittamisen taitoa. Toisella kielellä kirjoittaminen ei ole vain kirjoitusjärjestelmän ja kielen hallintaa, vaan toisen kielen kirjoittajat tarvitsevat myös strategioiden ja retoriikan harjoittelua sekä tekstilajitietoisuuden lisäämistä, jotta heidän tekstinsä täyttäisivät kulloisenkin diskurssiyhteisön vaatimukset (esim. Silva 1990; Kalliokoski 1996; Tarnanen 2002). Haasteet toisella kielellä kirjoittamisessa voivat siis liittyä varsin monenlaisiin ja monentasoisii tekijöihin.

Kirjan tekijät suosittelivat esipuheessaan harjoitusten tekemistä kirjan mukaisessa järjestyksessä. Tässä mielessä kirjan sisältö on kannanotto siihen, miten S2-kirjoittamistaidon oletetaan kehittyvän. Millaiselta taidon kehittyminen sitten näyttää? Kirja alkaa oikeinkirjoitusharjoituksilla. Niistä edetään lausetason harjoituksiin, minkä jälkeen siirrytään tekstin rakenteisiin. Sitten harjoitellaan referointia sekä tiedonhakua, ja lopuksi tuotetaan vapaita tekstejä. Kirjassa siirrytään siis pienistä harjoituksista kohti suurempia, itsenäistä tuottamista vaativia harjoituksia. Järjestys vaikuttaa järkevältä, ja se varmasti toimii monien kielenoppijoiden tapauksessa.

Kirjan näkemys kirjoittamisen oppimisesta näyttäytyy kuitenkin erilaisena, jos sitä tarkastellaan tekstilajipedagogisesta näkökulmasta. Etenkään sisältöjen järjestys ei anna kovin paljon tilaa sille, että oppija tulisi ensin tietoiseksi siitä, millaisista osista esimerkiksi jonkin tekstilajin teksti rakentuu, miten merkityksiä ilmaistaan kielellisesti ja millaiset konventiot ovat tekstilajille

tyypillisiä. Tekstilajipedagoginen kirjoittamisen opetus perustuu tekstianalyysiin kieliopillisella ja tekstirakenteiden tasolla unohtamatta yhteisöllistä näkökulmaa (Christie 1998; Luukka 2004).

Koska *Kielitaitoa kirjoittamalla* -kirja on kaiketi tarkoitettu edistyneille oppijoille, kirjan sisällöstä jäi kaipaamaan myös metatekstin, asenteiden ja varmuusasteiden ilmaisun tarkastelua. Ne ovat toisella kielellä kirjoittamisen oppimisessa tärkeitä muun muassa kulttuurierojen vuoksi. Monia kirjan harjoituksia olisi voinut upottaa lähes sellaisenaan tekstuaalisemmasta näkökulmasta tehtyyn oppikirjaan. Silloin ne olisivat voineet toimia nykyistä kontekstuaalisemmin eli tekstilajin, kirjoittamistilanteen ja lukijan huomioon ottaen ja saataneet selventää myös oppijalle, miten kielitietous liittyy merkityksiin. Tekstien lukeminen on tärkeää, kuten tekijät toteavat, mutta pelkkä lukeminen ei riitä, vaan oppija tarvitsee ohjausta myös tekstien analysointiin, havaintojen tekemiseen ja siihen, miten niitä voi soveltaa omaan kirjoittamiseen.

Harjoitusten valintaa perustellaan kirjan alussa osuvasti, ja autenttisen harjoitusmateriaalin käyttäminen on hyvin perusteltua taitoharjoittelussa. Paikoin lausetasotyyppisten harjoitusten yhteys kirjoittamiseen tuntuu kuitenkin jäävän löyhäksi (vertaa oppikirjojen kielioppiharjoituksiin). Harjoitukset ovat drillimäisiä kielioppiharjoituksia eivätkä sinänsä harjaannuta kovin tehokkaasti tekstin tuottamiseen ja kielitietouden soveltamiseen kirjoittamisen näkökulmasta.

Tekstin tuottamiseen liittyvissä harjoituksissa tekstilajien kirjo on monipuolinen ja vaihteleva. Lisäksi kirja ottaa huomioon monenlaisia kirjoitustarpeita ja tarjoaa myös opettajille todella hyvän tehtäväpankin. Harjoitusten järjestys herättää paikoin kysymyksiä verrattuna kirjan sisältöjen harjittuun järjestykseen. Esimerkiksi refe-

raattiharjoitus on ennen omakohtaisiin kokemuksiin liittyvän kirjeen kirjoittamista, vaikka tehtävät vaikuttavat vaikeus- ja abstraktiotasoltaan aivan eri tason harjoituksilta. Tekstin ymmärtämiseen liittyvät tehtävät tukevat puolestaan hyvin tenttikysymyksiin vastaamisen harjoittelemista. Aihepohjaisista harjoituksista jää usein puuttumaan tehtävän ohjaus: mitä tekstilajia harjoitellaan ja kenelle kirjoitetaan? Mielekkäässä kirjoittamisen harjoittelussa nämä ovat perusasioita.

Osuudessa, jossa harjoitellaan hakemaan tietoa ja kirjoittamaan sen pohjalta, etsitään tietoa muun muassa verkosta. Haettua tietoa ohjataan käyttämään hyväksi eri tavoin erityyppisissä teksteissä, kuten ohjeessa ja selostuksessa. Monet näistä harjoituksista ovat mielekkäitä ja yhdistävät lukemisen, visuaalisen havainnoinnin ja kirjoittamisen. Niissäkään ei kuitenkaan aina viitata selvästi tekstilajiin eikä mahdolliseen lukijaan. Sekä etsittyä tietoa soveltavista harjoituksista että kirjan lopussa olevista vapaan kirjoittamisen harjoituksista kaipaa sitä, että kirjoittaja voisi ensin tutustua systemaattisemmin ja ohjatumminkin tekstilajien piirteisiin, siihen, millaisia konventioita esimerkiksi tuttavallisessa ja virallisessa sähköpostiviestissä on, miten ilmoitus rakennetaan tekstuaalisesti tai millaisin kielellisin keinoin tiedottavassa tekstissä tai ohjeessa ilmaistaan sisältöjä tiiviisti.

Kaiken kaikkiaan *Kielitaitoa kirjoittamalla* -kirja sisältää paljon materiaalia ja on harjoituksiltaan monipuolinen, vaikka se paikoin antaa kirjoittamisesta mekaanisen ja melko kirjoittajakeskeisen kuvan. Kirjan käytettävyyttä itsenäisessä opiskelussa lisäävät kirjan lopussa olevat valmiit vastaukset. Kirjoittajana kehitymisessä palautteen merkitys on ensiarvoisen tärkeää, joten kirjan tekijöiden kehotus etsiä lukijoita, palautteen antajia lähiympäristöstä on varteenotettava. Toivottavasti suomeksi kir-

joittamista opiskeleva saa palautetta, joka ohjaa häntä rakentavasti, antaa hänelle työkaluja kehittää taitoaan edelleen ja motivoi jatkamaan kirjoittamisen harjoittelua.

LOPUKSI

Kuten alussa totesimme, *Suomen kielen sanastoharjoituksia, Mitä kuuluu? ja Kielitaitoa kirjoittamalla* tulevat tarpeeseen ja varmasti kuluvat käytössä. Jo niiden laatiminen ja julkaiseminen tukee kielitaidon monipuolista harjaannuttamista. Jos katseen suuntaa tästä eteenpäin, kielen käytön monipuolisen analysoinnin, kielellä tekemisen ja merkityksiin keskittyvän harjoittelemisen soisi lisääntyvän vielä entisestään. Emme voi kontrolloida oppijalle avautuvaa kielimaailmaa mutta voimme tarjota hänelle työkaluja, joilla hän selviää kaaoksen keskellä. Arvioimissamme kirjoissa on paljon ainesta pakattavaksi oppijan työkalupakkiin. ■

EIJA AALTO

MIRJA TARNANEN

Sähköpostit: eaalto@cc.jyu.fi

tarnanen@campus.jyu.fi

LÄHTEET

AALTO, EIJA 1994: Alussa on sana — systemaattisuutta sanaston opettamiseen. – Minna Suni & Eija Aalto (toim.), *Suuntaa suomenopetukseen — tuntu-maa tutkimukseen* s. 93–117. Korkeakoulujen kielikeskuksen selosteita 4. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

CHRISTIE, FRANCIS 1998: Learning the literacies of primary and secondary schooling. – Francis Christie & R. Misson (toim.), *Literacy and schooling* s. 47–73. London: Routledge.

KALLIOKOSKI, JYRKI 1996: Puhe, kirjoitus, tekstilajin normit ja toisella kielellä

- kirjoittaminen. – Helena Ruuska & Sanna-Marja Tuomi (toim.), *Moneja baareja: tiellä toimivaan kaksikielisyteen* s. 107–119. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- KRISTIANSEN, IRENE 1998: *Tehokkaita oppimisstrategioita: esimerkkinä kielet*. Helsinki: WSOY.
- LUUKKA, MINNA-RIITTA 2004: Genre-pedagogiikka: askelia tekstitaitojen jatkumolla. – Minna-Riitta Luukka & Petri Jääskeläinen (toim.), *Hiiden hirveä hiihtämässä: hirveä(n) ihana kirjoittamisen opetus* s. 145–160. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XLVIII. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- MASONEN, VIRPI 2003: Sanasto, opettaja ja kielenoppija. – Marjo Mela, & Pirjo Mikkonen (toim.), *Suomi kakkonen. Opas opettajille* s. 93–105. Tietolipas 198. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SILVA, TONY 1990: Second language composition instruction: Developments, issues, and directions in ESL. – Barbara Kroll (toim.), *Second language writing: Research insights for the classroom* s. 11–23. New York: Cambridge University press.
- STRASZER, BOGLÁRKA – BROWN, ANNELI (toim.) 2004: *Suomen kielen prosodian opettamisen ja oppimisen kysymyksiä*. Kakkoskieli 5. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- TARNANEN, MIRJA 2002: *Arvioija valokeilassa: suomi toisena kielenä -kirjoittamisen arviointia*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

NÄKÖKULMIA KIRJOITTAMISEN OPETTAMISEEN

Mary J. Schleppegrell ja M. Cecilia Colombi (toim.) *Developing advanced literacy in first and second languages: Meaning with power*. New Jersey: Lawrence Erlbaum 2002. 274 s. ISBN 0-8058-3983-6.

Viime aikoina sekä äidinkielen opetuksen että suomi toisena kielenä -opetuksen kehittämisestä käydyssä keskustelussa on kiinnitetty huomiota tekstitaitojen opettamiseen. Uusissa opetussuunnitelman perusteissa tekstitaidot eli tekstin ymmärtämis-, luku- ja tuottamistaidot ovat keskeinen osa äidinkielen ja kirjallisuuden oppiainetta (Luukka 2003: 413). Suomen kielen opettaja Marjo Mela (2003: 30) muistuttaa, että myös suomi toisena kie-

lenä -oppijoille kuuluu opettaa tekstitaitoja, jotta nämäkin oppilaat pärjäisivät jatko-opinnoissaan ja yhteiskunnassa.

Mary J. Schleppegrellin ja M. Cecilia Colombin toimittamassa artikkelikokoelmassa *Developing advanced literacy in first and second languages* pohditaan, miten tekstitaitoja voitaisiin opettaa, millaisia tekstitaitoja oppija tarvitsee ja mitä opetetavat, konkreettiset tekstilajien piirteet voisivat olla. On hyvin virkistävää, että saman

▷